

PAVAO KRMPOTIĆ
Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Zavod za lingvistiku
Ulica Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
pkrpmoti.m@ffzg.hr

POVIJESNA TOPONIMIJA TUROPOLJA

U radu se analiziraju toponimi Turopolja zabilježeni u povijesnim izvorima od 13. do druge polovice 18. stoljeća. Unatoč postojanju više vrijednih leksikografskih, historiografskih i filoloških radova o jezičnoj i društvenoj povijesti Turopolja, turopoljska toponimija dosad nije sustavno opisivana. Iz prikupljene i predstavljene građe vidljivo je da je turopoljska toponimija relevantna ne samo iz kroatističke nego i iz općeslavističke perspektive jer ponekad odražava arhaične praslavenske tvorbe koje usporednice imaju samo u sjevernoslavenskim jezicima. Zbog toga smo za svaku prikupljenu potvrdu, pored navođenja izvora, naveli povijesnu tvorbu, etimologiju i relevantne onomastičke i apelativne usporednice iz drugih slavenskih jezika. U radu se također prvi put predlažu etimologije nekih turopoljskih toponima relevantnih za povijesnu slavistiku koje se u dosadašnjoj literaturi nije spominjalo.

1. Uvod

Turopoljskom toponimijom u radu nazivamo toponimiju mikroregije koja se prostire južno i jugoistočno od grada Zagreba i koja se sastoji od stotinjak naselja. Povijesno je Turopolje uključivalo i južne dijelove današnjega grada Zagreba, novozagrebačka naselja Zapruđe, Jakuševac, Buzin, koje se nakon proširenja grada Zagreba u drugoj polovici dvadesetoga stoljeća više ne promatra kao dio turopoljskoga područja. Prirodna granica Turopolja na sjeveru je bila rijeka Sava, a na jugu rijeka Kupa koja je danas ujedno i administrativna granica između Zagrebačke, Karlovačke i Sisačko-moslavačke županije. Širenjem grada Zagreba u drugoj polovici dvadesetoga stoljeća na južnu stranu Save sjeverna granica mikroregije Turopolje pomaknuta je na jug, pa se danas Turopoljem uglavnom naziva šire administrativno područje grada Velike Gorice i područje općina Pokupsko, Orle i Kravarsko.

Geograf Milan Šenoa prvi je definirao da je Turopolje u širem smislu »nizina na desnoj obali Save sve do Vukomeričkih gorica«, za razliku od pravoga Turopolja koje »zaprema samo oko 30 sela, porazmještenih što po „polju“, a što po susjednom vrhovlju Vukomeričkih gorica« (Laszowski 1911: 3).

U *Enciklopediji Jugoslavije* Turopolje se definira kao »izdužena nizinska mikroregija u Hrvatskoj, između Save na istoku i sjeveru, Kupe na jugu i Vukomeričkih gorica na zapadu s površinom oko 600 km².« Navodi se i da »Turopolje ima stotinjak naselja i oko 50 000 stanovnika« (EJ VIII: 389–390).

Hrvatska enciklopedija opisuje Turopolje kao »dio Posavine južno od Zagreba, između desne obale Save na sjeveroistoku i Vukomeričkih gorica na jugozapadu; obuhvaća oko 600 km². Na jugozapadu obuhvaća sjeveroistočne pristranke brežuljastih Vukomeričkih gorica. Središnjim dijelom teče rijeka Odra (pritok Kupe) s pritokom Lomnicom« (HE 11: 120).

Turopoljski leksikon navodi da »Turopolje većim dijelom jest regija koja obuhvaća nizinu između Zagreba i Siska. Ta je nizina od sjevera blago nagnuta prema jugu pa je njezin viši, sjeverozapadni dio ocjeditiji od jugoistočnoga, djelomice močvarnoga, na kojem se prostire Turopoljski lug« (TL: 584). Zasebno se u istom leksikonu navodi 125 turopoljskih toponima, uglavnom naziva naselja (ojkonima).

Najstarija imena Turopolja su *Campus Turouo* (najstarija potvrda 1334.) i *Campus Zagrabiensis* (najstarija potvrda 1300.). Podrijetlo turopoljskoga imena protumačeno je još u devetnaestom stoljeću: u imenu se nalazi zoonim *tur* (psl. **turb*), koji je izumro »jer je nestalo i životinje« (Skok 1971: 524).

Opsežnu trosveščanu povijest Turopolja, uključujući povijest crkvenih i prosvjetnih institucija, početkom prošloga stoljeća objavio je Emilij pl. Laszowski Szeliga (1868. – 1949.) uz pomoć Milana Šenoa (1869. – 1961.) i Janka Barlè (1869. – 1941.). Za razliku od povijesnih spomenika turopoljska toponimija do danas nije obrađena ni opisana. Prvi pokušaj onomastičkoga opisa turopoljskih mjesnih imena nalazi se u dodatku prvoga i drugoga sveska *Povijesti Turopolja*, gdje uz opis pojedinih turopoljskih sela Laszowski i Šenoa ponekad raspravljaju o mjesnim imenima ne upuštajući se detaljnije u filološke analize.

Najvažniji izvor za naše istraživanje bili su *Spomenici Turopolja* (dalje ST), što je naziv za četiri sveska raznovrsnih pravnih isprava vezanih uz prostor Turopolja. Najstarije isprave datirane su u dvadesete godine trinaestoga stoljeća, a među ispravama onomastički su najzanimljiviji dokumenti kojima se uređuju odnosi kmetova i feudalnih gospodara te popisi sela radi uzimanja crkvene desetine i ostalih feudalnih davanja. Takve isprave rizične su vrijednih podataka za povijesnu toponimiju i antroponimiju turopoljskoga kraja. Među prikupljenim toponimima, pored poznatih naselja, nalazi se i mnoštvo potvrda koje označavaju

nazive manjih zemljišnih čestica, šuma, oranica, vinograda, močvara i potoka (tzv. mikrotoponimija) od kojih se neki danas ne mogu ubicirati. Turopoljski spomenici Laszowskoga, s obzirom na to da su objavljeni tek početkom 20. stoljeća, nisu uvršteni u građu za sastavljanje Akademijina rječnika.

Drugi bitan izvor turopoljske toponimije su *Jozefinski zemljovid* (dalje JZ), što je naziv za zbirku vojnih zemljovida s popratnim registrima izrađenima za potrebe austrijske carske vojske u 18. stoljeću. Zagrebačka županija mapirana je na ukupno 28 zemljovida. Uz svaki zemljovid nalazi se opsežni dodatak u vidu opisa ucrtanih naselja, vodenih površina, šuma i svega što je bilo korisno u vojne svrhe. Također, navode se i udaljenosti izražene u satima hoda između pojedinih sela, što olakšava ubikaciju pojedinih toponima. Većina onomastičkih potvrda s jozefinskih zemljovida, posebno ojkonimnih potvrda, poznata je iz srednjovjekovnih spomenika, ali postoji i nekoliko potvrda koje su prvi put posvjedočene tek u osamnaestom stoljeću.

Pored ta dva objavljena izvora turopoljska toponimija objavljena je i u dokumentima *Političko i sudbeno razdjeljenje hrvatsko-slavonske krajine* (Zagreb, 1876) te *Političko i sudbeno razdjeljenje i repertorij prebivališta kraljevina Hrvatske i Slavonije* (Zagreb, 1889). Svi toponimi koji se navode u ova dva izvora potvrđeni su ranije u *Turopoljskim spomenicima* Laszowskoga, zbog čega ih u radu zasebno ne navodimo. Građa iz oba registra korištena je pri sastavljanju *Rječnika hrvatskoga ili srpskoga jezika* Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (dalje ARJ).

Arhivska građa relevantna za istraživanja turopoljske toponimije nalazi se u Nadbiskupijskom arhivu Zagrebačke nadbiskupije, odnosno u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu. S obzirom na obilnost i relevantnost objavljene građe prilikom istraživanja i pisanja rada nismo se dodatno konsultirali s arhivskim gradivom.

Najnoviji izvor za proučavanje povijesnih, geografskih i kulturnih obilježja Turopolja je *Turopoljski leksikon* (dalje TL), koji, pored obimne bibliografije, donosi u svojim natuknicima opise svih suvremenih turopoljskih naselja. Međutim, taj priručnik, kao ni ranije navedeni leksikografski izvori, nije upotrebljiv za onomastička istraživanja budući da ne sadrži iscrpne popise mjesnih imena u prošlosti i sadašnjosti.

Govoreći o jezičnome sastavu turopoljske toponimije, valja napomenuti da je ona dosljedno slavenskoga podrijetla s manjim udjelom mađarskoga leksika¹. Jezici koji su se prije slavenskoga naseljavanja govorili na prostoru Turopolja, u prvom redu vulgarnolatinski i keltski, nisu ostavili traga u turopoljskoj toponimiji.

¹ Mađarski leksik nije ograničen samo na toponimiju nego ga se susreće i u općem leksiku (v.dalje).

Slavska toponimija Turopolja, koja čini najveći dio potvrđene građe, filološki je zanimljiva te je neobično da dosad nije privukla veću pažnju istraživača. Naime, u pojedinim primjerima očuvani su odrazi praslavenskih leksema koji na hrvatskom prostoru nisu potvrđeni kao apelativi², dok drugi primjeri upućuju na odraze arhaičnih praslavenskih tvorbi koje usporednice imaju u drugim slavenskim jezicima. Ojkonime smo u radu, slijedeći semantičku klasifikaciju Petra Šimunovića (Šimunović 2003: 103), podijelili na primjere nastale od antroponimne osnove i primjere postale od zemljopisnih apelativa. Ojkonimi postali od antroponimne osnove odražavaju vlastito ime (npr. *Dobran, Hoten...*) dok su ojkonimi postali od zemljopisnih apelativa mnogo brojniji te upućuju na različite objekte u prirodi ili različite ljudske djelatnosti (*Lužec, Ščitarjevo*). Posebnu pažnju u radu pridajemo morfološkoj tvorbi obrađenih toponima pa se za svaki primjer navodi i povijesna tvorba.

2. Toponimi nastali iz antroponimne osnove

Ojkonimi s antroponimnom osnovom sadrže osobno ime. Polazišno ime može upućivati na različita razdoblja prošlosti i samim time može biti više ili manje transparentno. Posebnu pažnju privlače primjeri slavenskih imenskih tvorbi poput *Dragonog, Vukomer, Vojnog* koje upućuju na staro postanje. Ojkonimi s nastavcima *-ci, -ovci* i *-inci* na antroponimnoj osnovi također su staroga postanja i ponekad sežu do početka slavenskih naseljavanja (Šimunović 2009: 222), dok imena naselja koja odražavaju supstantivizirani pridjev s antroponimnom osnovom upućuju na mlađi tvorbeni sloj. U mlađim zapisima množinski oblici uglavnom su zamijenjeni jedninskim oblikom i supstantivizirani sufiksom *-ec*. U ojkonimima tvorenima iz antroponimne osnove potvrđene su tvorbe sljedećim sufiksima: *-ov* (< psl. **-ovъ*); *-in* (< psl. **-inъ*); *-ec* (< psl. **-ьць*); *-ič* (< psl. **-itjъ*); *-j, -ja, -je* (< psl. **-jъ, *-ja, *-je*). Sufiksi *-ov* i *-in* naslijeđeni su posvojni sufiksi potvrđeni u toponimiji svih slavenskih jezika (Sławski 1974: 120) te su vrlo dobro zastupljeni; posvojnost se izražavala i danas neplodnim sufiksom *-j, -ja, -je*, dok su sufiksi *-ec, -ič* izvorno izražavali deminutivno značenje te ih se vrlo često susreće u slavenskoj onimskoj tvorbi. Pored osnovnih tvorbenih sufiksa postoji i više složenih sufiksa sastavljenih od dvaju ili više naslijeđenih morfema: *-evec* (< psl. **-evъ* i **-ьць*); *-inec* (< **-inъ* i **-ьць*); *-ovec* (< psl. **-ovъ* i **-ьць*); *-ovič* (< psl. **-ovъ* i **-itjъ*); *-ovina* (< psl. **-ovъ* i **-ina*); *-ovščak* (< psl. *-ovъ, *-ьскъ, *-jakъ*); *-ovčica* (< psl. **-ovъ, *-ьць, *-ica*); *-ovščica* (< psl. **-ovъ, *-ьскъ, *-ica*); *-ščica* (< psl. **-ьскъ, *-ica*).

² Takav primjer nalazi se i u samome nazivu Turopolja koje odražava praslavensku (i indoeuropsku) riječ za bika: psl. **turъ*. Za ostale primjere v. dalje.

2.1. Primjeri

Augustović (oronim: *Bergskuppe Augustovich*; JZ 12: 326) tvoreno je složenim sufiksom *-ović* iz imena *August*. Jedina dostupna potvrda nalazi se na jozefinskim zemljovidima. **Augušanovec** (ojkonim: 1561. *in predio suo Augustanovech*; ST I: 6)³ tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* od imena *Augušan*, što je nastalo ukrštavanjem imena *Augustin* s mađarskim oblikom istoga imena *Ágoston* (Kázmér 1993: 29). Toponimska usporednica s mađarskoga područja je ojkonom *Agostyán* (Kiss 1983: 41). **Buševac** (ojkonim: 1490. *Bwssewcz*; ST II: 68; 1495. *Bwssewche*; ST II: 168; 1501. *Bussewchy*; ST II: 192; 1503. *Busseuich*; ST II: 216; 1503. *Buzevcz*; ST II: 221)⁴ tvoreno je složenim sufiksom *-evac* iz antroponima *Buša*, *Bušić* potvrđenoga od petnaestoga stoljeća (1466. *Quirinus Bwsycz de Korylowecz*; ST I: 455), što potječe od starijega *Bolha* (*Bwlha*; ST I: 205)⁵. **Buzin** (ojkonim: 1492. *Bwzyn*; ST I: 83; 1495. *Bozyn*; ST I: 144) upućuje na tvorbu sufiksom *-in* iz mađarskoga imena *Búza* (Kázmér 1993: 195). **Čakanec** (ojkonim: 1512. *Chakancz*; ST II: 299)⁶ tvoreno je sufiksom *-ec* iz mađarskog osobnog imena *Csákány*, potvrđenoga od početka 15. stoljeća (Kázmér 1993: 212)⁷. **Črnkovec** (ojkonim: 1519. *Chernkowcz*; ST II: 415; 1531. *Chrenkowcz*; ST III: 13)⁸ tvoreno je sufiksom *-ovec* iz osobnoga imena *Črnko*, dobro potvrđenoga u povijesnim izvorima počevši od četrnaestoga stoljeća (*Chernko*; ST I: 147). **Degoj** (ojkonim: 1680. *in Degoy*; ST IV: 153)⁹ tvoreno je vjerojatno iz nepotvrđenoga imena *Degoje*, *Degoj* (usp. srp. *Degur*, *Degovac*; prema ARj), što odražava korijen **deg-* ‘gorjeti, žeći’, potvrđen u psl. **degno* (st-češ. *dehna* ‘zao duh’; ESSJa 4: 204). **Demerje** (ojkonim: 1510. *Damerye*, *Demerye*; ST II: 286; 1550. *Petro Woschych de Damerye*; ST III: 213) je toponim bez utvrđene etimologije. Pored službenoga imena zabilježene su i potvrde *Damerye* i *Damenye*¹⁰, a navesti treba i potvrdu *Demerec* (*desertum Demerecz*; ST IV: 389). S obzirom da prevladavaju potvrde s a-vokalizmom u početnome slogu, pretpostavljamo da je *Damerje* stariji i izvorni oblik. U utvrđivanju etimologije najprihvatljivijim nam se čini poći od slavenskoga antroponima **datiměrbь*, koji bi pravilnom sinkopom i asimilacijom vokalizma početnoga sloga dao potvrđeni oblik, te sufiksa *-je*, potvrđenoga u antroponimnim ojkonomima poput *Ivanje*, *Jakovlje* (HMR). U prilog toj tvrdnji svjedoči i podatak da su toponimi s imenskim sufik-

³ Naselje u općini Pokupsko (TL: 26).

⁴ Naselje u južnom dijelu Turopolja (TL: 74).

⁵ Manje je vjerojatna Skokova etimologija koja ime *Buša* izvodi iz mađ. *busa* ‘zdepast, zbijen’ (Skok 1971: 244).

⁶ Naselje u općini Kravarsko (TL: 119).

⁷ Iz istoga antroponima potječe i ojkonom Čakovec.

⁸ Naselje u sastavu grada Velika Gorica (TL: 126; JZ: 2009: 373).

⁹ Danas dva naselja: Lijevi Degoj i Desni Degoj (TL:341).

¹⁰ Potvrda *Damenye* (hapaks; ST II: 480) zasigurno je pisarska greška.

som *-mer* (< **-měrŕ*) potvrđeni na turopoljskom i širem zagrebačkom području (usp. *Vukomer*; *Črnomer*). **Detičkovec** (oronim: *Anhöhe Dietichkovecz*; JZ 12: 327) tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* od *detič*, *detičko* ‘dječak’ < psl. **dětitjъ* (stsl. *dětišťь*, sln. *detič*; ESSJa 5:15). **Dubranec** (ojkonim: 1455. *Dobranecz*; ST I 352; 1459. *Dobranchez*; ST I: 394; 1561. *Dobranecz*; ST III: 2)¹¹ tvoreno je sufiksom *-ci* iz imena *Dobran*, dobro potvrđenom u starijim ispravama. Srednjovjekovne potvrde beziznimno upućuju na množinski oblik, što svjedoči da je današnji naziv mlađega postanja. Promjena *Dobran* > *Dubran* potvrđena je od osamnaestoga stoljeća; uzrok promjene u vokalizmu mogla bi biti analogija prema imenu *Dubrava*¹². **Dragonožec** (ojkonim: 1427. *Dragonosech*; ST I: 202; 1459. *villa Dragonoschcy*; ST I 392)¹³ tvoreno je sufiksom *-ci* iz osobnoga imena *Dragonog*. Kao i u prethodnom primjeru za polazišni oblik valja pretpostaviti množinski oblik *Dragonošci*, zabilježen u registru turopoljskih naselja iz 1459. godine. **Fodrovščak** (hidronim: 1547. *puteum quendam Fodrowschak dictum*; ST III: 130) tvoreno je složenim sufiksom *-ovščak* iz mađarskoga imena *Fodor* ‘Teodor’ (Kázmér 1993: 367). **Gladovec** (ojkonim: *Dorf Gladovcze*; JZ 12: 325)¹⁴ tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz osobnoga imena *Glad*, *Gladoje*¹⁵, nepotvrđenoga u turopoljskim izvorima. **Hotnja** (ojkonim: *Dorf Hotinia*; JZ 12: 326)¹⁶ tvoreno je posvojnim sufiksom **-jъ* iz imena *Hoten*, dobro potvrđenoga u turopoljskim spomenicima. (1258. *Hotenow*; ST I: 15; 1379. *filius Hoteny*; ST I: 102). Ojkonim je postao od muškoga imena *Hoten* koje se više puta spominje u povijesnim ispravama. Prvotni oblik vjerojatno je bio *Hotenj* (*selo*), nakon čega je ime preoblikovano u *Hotnja* jer je prvotni oblik postao nejasan. Antroponim *Hoten* potječe od osnove koja je potvrđena u praslavenskom glagolu **xotěti* ‘htjeti’ (usp. kajk. *hoteti*; RHKKJ). Identična tvorba nalazi se u poljskom ojkonimu *Chocęń* (Rospond 1984: 52); usp. i sln. *Hotenja* (hidronim; Bezljaj 1954: 213). **Hrelinec** (ojkonim: 1455. *Hrelinch*; ST I: 338; 1510. *Hrelychy*; ST II: 286)¹⁷ tvoreno je složenim sufiksom *-inec* iz imena *Hrelja*, potvrđenoga od najranijih južnoslavenskih spomenika (ARj). Starije potvrde očekivano upućuju na množinski oblik. **Jakuševac** (ojkonim: 1510. *Iakwsowcz*; ST II: 263)¹⁸ tvoreno je složenim sufiksom *-evac* iz mađarskoga imena *Jakus* ‘Jakov’ (Kázmér

¹¹ Naselje u južnom dijelu gradskoga područja Velika Gorica (TL: 155–156).

¹² Laszowski navodi pučku etimologiju imena od riječi *dubrava*, »što ima također temelja, osobito ako uzmemo, da je bogata šumama i dubravama« (Laszowski 1911: 139).

¹³ Danas naselje u sastavu gradske četvrti Brezovica Grada Zagreba (TL: 148).

¹⁴ Danas nazivi dvaju naselja: *Gladovec Kravarski*, naselje u općini Kravarsko, i *Gladovec Pokupski*, naselje u općini Pokupsko; v. TL: 187.

¹⁵ Usp. prezimena *Glad*, *Gladić*, *Gladoić*, *Gladović* (HP).

¹⁶ Naselje u općini Pokupsko (TL: 230).

¹⁷ *Hrelčić*, nekadašnje naselje, danas mjesni odbor u sastavu grada Zagreba (TL: 233).

¹⁸ Naselje i mjesni odbor, danas u sastavu grada Zagreba; TL: 249.

1993: 510). **Jerebić** (ojkonim: 1424. *Iarebich*; ST I: 191)¹⁹ tvoreno je sufiksom *-ić* iz osobnoga imena *Jereb*. **Križanovščica** (šuma: 1550. *silva, Krysanowschycza dicta*; ST III: 217) tvoreno je složenim sufiksom *-ovščica* iz osobnoga imena *Križan*. **Kurilovec** (ojkonim: 1300. *Kurilouech*; ST I: 39; 1470. *Korilovecz*; ST I: 12)²⁰ tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz imena *Kurla* potvrđenoga od 13. stoljeća (*Mark et Miren filii Kurla*; ST I: 17). **Kušanec** (ojkonim: 1455. *Kusanec*; ST I: 329)²¹ tvoreno je sufiksom *-ec* iz imena *Kuša, Kušan* 'Kuzma, Kuzman' (Kázmér 1993: 653), potvrđenoga u mađarskim izvorima od 16. stoljeća. Ime *Kuša* (*Kussa*) vrlo je dobro posvjedočeno u srednjovjekovnim turopoljskim spomenicima od četrnaestoga stoljeća. **Marinci** (ojkonim: 1452. *Georgius de Maryncz*; ST I: 352) tvoreno je sufiksom *-ci* iz imena *Marin* (*Maren*; ST IV: 510). Ojkonim bez suvremenoga kontinuiteta dobro je potvrđen u ispravama od 14. stoljeća. Na jozefinskim zemljovidima *Marinci* se nalaze pored *Mičevca* i *Petraševca*, dakle na sjeverozapadnom dijelu turopoljskoga područja te se navodi da ih se može uzeti kao jedno selo (JZ 11: 370). **Markuševec** (ojkonim: 1482. *Markusewecz*; ST II: 25)²² tvoreno je složenim sufiksom *-evc* iz mađarskoga imena *Márkus* 'Marko' < lat. *Marcus* (Kázmér 1993: 710). Isti antroponim nalazi se i u oronimu **Markušev vrh** (*Markusewwerh*; ST I: 348). **Mičevc** (ojkonim: 1493. *Mykchewcz*; ST I: 79; *Miczevecz*)²³ tvoreno je složenim sufiksom *-evc* iz imena *Mika* (*Myka*; ST II 266), što je hipokoristik od mađ. *Miklós* 'Nikola' (Kázmér 1993: 733). **Mraclin** (ojkonim: 1488. *Mraczlin*; ST I: 60)²⁴ postalo je preinakom imena *Marcelin*²⁵, vjerojatno prema kakvom nesačuvanom sakralnom lokalitetu. **Petraševc** (ojkonim: *Petrassevacz*) tvoreno je složenim sufiksom *-evc* ukrštavanjem imena *Petar* s mađarskim *Petrus* (Kázmér 1993: 853). **Petruševci** (ojkonim: 1346. *possessionem Petrusouc* *vocatam*; ST I: 58; *Pethrwsewcz*; ST II: 45)²⁶ tvoreno je složenim sufiksom *-evci* iz imena *Petruš* (mađ. *Petrus* < lat. *Petrus*), vezano uz antroponim *Petrušević*, potvrđen u turopoljskim srednjovjekovnim listinama (*Pethrwssewycz*; ST II: 408). **Prvonošci** (ojkonim: 1560. *Perwonosc*; ST III: 459) tvoreno je množinskim sufiksom *-ci* iz osobnoga

¹⁹ *Jerebić*, naselje u južnom dijelu gradskoga područja Velike Gorice (TL: 255).

²⁰ Danas gradska četvrt Velike Gorice (TL: 327).

²¹ Nekadašnje naselje, danas dio naselja Velike Gorice (TL: 328).

²² *Markuševec Turopoljski*. Naselje u središnjem dijelu Turopolja i zapadnom dijelu gradskoga područja Velike Gorice (TL: 370).

²³ Naselje na sjeverozapadnom rubu gradskoga područja Velika Gorica (TL: 377).

²⁴ Naselje u središnjem dijelu turopoljske nizine i gradskog područja Velike Gorice, na desnoj strani potoka Obdine (TL).

²⁵ Za usporednicu promjene početnoga sloga Šenoa navodi primjer *Mratinje* < *Martinje* (Laszowski 1911: 368).

²⁶ *Petruševc*, nekadašnje naselje, danas dio grada Zagreba, gradske četvrti Peščenica-Žitnjak (TL).

imena *Prvonoga*. **Prvonožina** (ojkonim: *Dorf Pervonosina*; JZ 12: 335)²⁷ tvoreno je sufiksom *-ina* iz osobnoga imena *Prvonoga*. **Rodmanci** (ojkonim: 1459. *villa Rodmanchy*, ST I: 395) tvoreno je sufiksom *-ci* iz osobnoga imena *Rodman*, što odražava naslijeđenu, arhaičnu tvorbu sufiksom *-man* (psl. **-manъ*), očuvanu uglavnom samo u antroponimiji. **Strezojevo** (ojkonim: *Dorf Sztreseovo*; JZ 12: 327)²⁸ tvoreno je sufiksom *-evo* iz osobnoga imena *Strezoj*, potvrđenoga u Akademijinu rječniku. Ime *Strezoj* postalo je od psl. **sterg-* ‘motriti, čuvati’ (stsl. *strěšti*: *strěgo*, polj. *strzec*: *strzege*). **Štefankovci** (ojkonim: 1456: *in villa Stepfancowchy vocati*; ST I: 372) tvoreno je složenim sufiksom *-ovci* iz osobnoga imena *Štefan* ‘Stjepan’. **Veleševac** (ojkonim: *Dorf Vellessevecz*; JZ 12: 290)²⁹ tvoreno je složenim sufiksom *-evac* iz imena *Veleš*. Moguće je da ojkonom odražava mitološko ime *Veles* pri čemu je završno *-š* nastalo analogno prema osobnim imenima preuzetima iz mađarskoga (usp. *Markuš*, *Petruš*). **Vidoševina** (šuma: *Wydosewyna*; ST III: 280) tvoreno je složenim sufiksom *-ovina* iz imena *Vidoš*. **Vojnošci** (ojkonim: 1427. *filiu Iwan de Woynosecz*; ST I: 202) tvoreno je sufiksom *-ьсь* iz imena *Vojnoga*. Toponimska usporednica postoji u ojkonomu *Vojnoge* (Bosna prema ARj). **Vrbanovec** (ojkonim: *Werbanowcz*; ST II: 168) tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz osobnoga imena *Vrban* ‘Urban’ (v. ARj). **Vukojevac** (ojkonim: *Dorf Vukojevacz*; JZ 12: 310)³⁰ tvoreno je složenim sufiksom *-evac* iz osobnoga imena *Vukoja*. **Vukovina** (ojkonim: *et aliis villis in pertinenciis Wokoynna*; ST II: 260)³¹ tvoreno je složenim sufiksom *-ovina* iz imena *Vuk*, dobro posvjedočenoga u turopoljskim ispravama kao *Wlk* (ST I: 13). **Vukomerić** (1459. *villa Wukomerichy*; ST I: 395)³² tvoreno je sufiksom *-ić* iz osobnoga imena *Vukomer*. **Žitkovčica** (ojkonim: *Dorf Sitkovssicza*; JZ 12: 278)³³ tvoreno je složenim sufiksom *-ovčica* iz osobnoga imena *Žitko*. **Čehi** (ojkonim: 1291. *terram nostram Chechy vocatam*; ST I: 37)³⁴ nastalo je od etnika *Čeh* i odražava naselja koja su prvotno bila naseljena češkim stanovništvom³⁵; sličnu motivaciju valja pretpostaviti i za mikrotoponim **Cigansščica** (zemljište: 1541. *terre arabilis Zyganschycza dicte*; ST III: 83) tvoren sufiksom *-ščica* iz imena *Cigan*.

²⁷ Naselje u južnom dijelu gradskoga područja Velike Gorice (TL: 492).

²⁸ Naselje u općini Pokupsko (TL: 540).

²⁹ Naselje u turopoljskoj Posavini i najveće naselje u općini Orle (TL: 630).

³⁰ Naselje u južnom Turopolju, najsjevernije naselje u sastavu općine Lekenik (TL).

³¹ Naselje u središnjem dijelu turopoljske nizine (TL: 658).

³² Naselje u jugozapadnom dijelu gradskoga područja Velike Gorice (TL: 656).

³³ Naselje u Vukomeričkim goricama u općini Kravarsko (TL: 684).

³⁴ Dva naselja (*Gornji Čehi* i *Donji Čehi*) u sjeverozapadnom dijelu Turopolja (TL: 120; JZ 2009: 388).

³⁵ »Naselje je najvjerojatnije nazvano po skupini naseljenika, koje je zagrebački biskup doveo sa sobom iz Češke te im dao neke privilegije« (TL: 120).

3. Toponimi nastali iz zemljopisnih naziva

Brojni toponimi potvrđeni u srednjovjekovnim listinama nastali su od slavenskih apelativa. Prema tvorbi mogli su biti neizvedeni ili izvedeni nekim od tvorbenih sufiksa. Neizvedeni toponimi identični su polazišnome apelativu: *Blato*, *Breg*, *Cer*, *Cesta*, *Čret*, *Draga*, *Gaj*, *Gaz*, *Greben*, *Hrast*, *Ograda*, *Luka*, *Mlaka*, *Obrež*, *Otok*, *Pleso*, *Sep*, *Sopot*, *Struga*, *Zdenec*. Pritom u srednjovjekovnim potvrdama neizvedenih toponima iz latinskih tekstova ponekad nije sasvim jasno je li riječ o imenu ili je pisar upotrijebio slavenski apelativ jer mu se činio prikladnijim od latinske prevedenice.

Od neslavenskih imena u turopoljskoj toponimiji potvrđeno je više leksičkih hungarizama, ali njihov je udio unutar ukupnoga korpusa turopoljske toponimije zanemariv. Najvažniji leksički hungarizmi su *Bereg* ‘obala’; *Dombro* ‘šuma’; *Ebres* ‘obrež’; *Lonka* ‘polje, luka’; *Patak* ‘potok’; *Siget* (*Sziget*) ‘otok’³⁶. U hungarizme je moguće uvrstiti i višечlane toponime s mađarskim dijelom imena: *Nagy* (*Nagh*) *Gorica* ‘Velika Gorica’; *Felső* (*Felsew*) *Lomnica* ‘Gornja Lomnica’; *Kis Obrež* ‘Mali Obrež’, ali njih valja promatrati kao pisarsku preinaku ili prevedenicu, a ne kao službeno ime u govornoj upotrebi.

Nasuprot toponimima tvorenima iz antroponimne osnove, u kojima prevladava tvorba posvojnim sufiksima, za ovu kategoriju karakteristični su ponešto drugačiji tvorbeni sufiksi. Najčešći su primjeri tvoreni sljedećim sufiksima iz imenskih i pridjevskih osnova: *-ač* (< psl. *-ačь), *-av* (< psl. *-avь), *-ica* (< psl. *-ica), *-in* (< psl. *-ynь), *-ina* (< psl. *-ina), *-išče* (< psl. *-iskjo), *-je* (< psl. *-lje)³⁷, *-no* (< psl. *-ьno).

Pored navedenih sufiksa česte su i tvorbe složenim sufiksima *-nik*, *-nica* (< psl. *-ьнъ i *-ikь, *-ica), *-evec* (psl. *-evь i *-ьсѣ), *-ovec* (psl. *-ovь i *-ьсѣ), *-ovica* (*-ovь i *-ica), *-ovje* (psl. *-ovь i *-lje), *-ščak* (< psl. *-ьskь i *-jakь). Posebno su zanimljivi primjeri koji u suvremenim govorima više ne postoje ili tek rubno postoje kao apelativi zbog čega je njihovo podrijetlo i značenje ponekad neprozirno.

3.1. Primjeri

U prikupljenim potvrdama abecedno se nalaze primjeri ojkonima, hidronima kao i nazivi manjih zemljišnih čestica („mikrotoponimi“). Imena *Babin čret* (*Babinachretha*; ST I: 198), *Bunski čret* (*Bwnzkychreth*; ST II: 491), *Jalšev čret* (*Iaseu Chreth*; ST I: 49) i *Okrugli čret* (*Okruglichret*; ST I: 49) odražavaju psl. *čertь ‘močvarno mjesto u šumi, trstik’ (rus. чепѣт; ESSJa 4: 80), što je danas kao apelativ dobro očuvano u kajkavskim govorima. *Borovje* (hidronim: *Borovje Bach*; JZ

³⁶ Većina takvih hungarizama zapravo su stare slavenske posuđenice u mađarskom jeziku.

³⁷ Odras praslavenskoga, danas neplodnoga posvojnoga sufiksa *-lje, *-lja, *-lje valja razlikovati od odraza zbirnoga sufiksa *-lje.

12: 309) tvoreno je složenim sufiksom *-ovje* iz imenice *bor* (psl. **borъ* 'borova šuma': rus. *бор*, polj. *bór*, češ. *bor*; ESSJa 2: 216). Toponimna usporednica je češ. *Borovy* (Svoboda, Profous I: 142). **Brezovica** (ojkonim: 1331. *terre Brezauycha vocate*; ST I: 46) tvoreno je složenim sufiksom *-ovica* iz fitonima *breza* (psl. **berza*: rus. *береза*, polj. *brzoza*, češ. *bříza*; ESSJa 1: 201). **Brodišće** (zemljište: 1464. *Brodische* ST I: 428) tvoreno je sufiksom *-išće* iz imenice *brod* 'gaz, mjesto na kojem se prelazi rijeku', što je odraz psl. **brodъ* 'gaz' (stsl. *brodъ*, rus. *брод*, polj. *bród*). **Bukevje** (šuma: 1507. *silva wlgo Bwkewye*; ST II: 240) tvoreno je sufiksom *-je* iz osnove kosih padeža imenske osnove *buk-* (psl. **buky*, gen. **bukъve*)³⁸. S obzirom da iz potvrde nije sigurno da je riječ o toponimu, moguće je da je pisar zapravo upotrijebio slavenski apelativ u nedostatku prikladnoga latinskog izraza. **Bukovščak** (zemljište: 1544. *sessionem Bukowschak vocatam*; ST III: 95) tvoreno je složenim sufiksom *-ovščak* iz osnove *buk-* 'bukva'. **Buna** (hidronim: 1258: *palus Bwna*; ST I: 15) jedini je primjer koji bi upućivao na predslavenski leksički sloj. Naziv je identičan hidronimu s područja Bosne i Hercegovine (rijeka *Buna*), a o prvotnom „ilirskom“ obliku i značenju može se tek nagađati (Barić 1959: 46). **Delnica** (zemljište: 1354. *in terra Delnycza*; ST I: 73) postalo je od psl. **dělnica* 'dio' (rus. *дѣлница*; polj. *dzielnica*; ESSJa 5: 10)³⁹. Psl. **děľь* 'dio' kao oznaka zemljišne čestice odražen je i u imenu **Veliki deli** (*Welykydely*; ST III: 410). Psl. **dolъ* 'dolina' (rus. *дол*, polj. *dół*; ESSJa 5: 64) potvrđeno je u imenima **Budec dol** (*Budecz dool*; ST I: 392), **Cerji dol** (*Cheridol*; ST I: 34) i **Dražkov dol** (*Draskowdol*; ST I: 392). Imenica *draga* potvrđena je u imenu **Zlobina Draga** (*Zlobina Draga*; ST I: 80), što je odraz psl. **dorga* 'put, staza' (rus. *дорѳга*, polj. *droga* 'cesta', sln. *drága* 'kanal za odvod vode u šumi'; ESSJa 5: 74). U hrvatskom jeziku značenje 'put, staza' rano je zamijenjeno značenjem 'zaljev, uvala', što je vrlo dobro potvrđeno u hrvatskoj toponimiji od 14. stoljeća (prema ARj). Navedena turopoljska potvrda sigurno odražava starije značenje potvrđeno u ostalim slavenskim jezicima. **Drenje** (ojkonim: *Dorf Dernie*; JZ 11: 375)⁴⁰ tvoreno je sufiksom *-je* od imenice *drijen* (psl. **dernъ*: rus. *дерен*, češ. *dřín*; ESSJa 4: 208). **Drnek** (ojkonim: *Dorf Dernek*; JZ 12: 270)⁴¹ tvoreno je sufiksom *-ek* ukrštavanjem imenica *drijen* i *trn*. **Dugava** (zemljište: 1551. *item quasdam terras arabiles Dwgawa nuncupatas*; ST III: 273). Naziv zemljišta supstantivizirani je pridjev **dugav*, potvrđen u polj. *đługawy* 'izdužen' < psl. **dъlgavъ*. Odras praslavenskoga pridjeva u hrvatskim govorima nije potvrđen⁴². **Dužica** (ojkonim: *Dorf Dulscza*; JZ 12: 321)⁴³ tvoreno je sufiksom *-ica* od

³⁸ Samim je time *Bukevje* morfološki arhaizam u usporedbi s primjerima poput *Bukovščak*, *Bukovica*, tvorenima sufiksom *-ov-* (psl. **-ovъ*).

³⁹ Identična tvorba odražena je i u ojkonomu *Delnice*.

⁴⁰ Drenje Ščitarjevsko, naselje u sjevernom dijelu Turopolja (TL).

⁴¹ Drnek, naselje u turopoljskoj Posavini (TL: 152).

⁴² ARj navodi samo toponim *Dugava*.

⁴³ Danas naselje u općini Lekenik (TL: 159).

imenice *duž* 'dužina' (ARJ), što je odraz psl. **дылзь* 'dugi dio čega, dužina' (rus. dij. *должь*, stpolj. *dluž*; ESSJa 5: 211). U hrvatskoj toponimiji potvrđeno je više primjera iz ovoga etimona. **Glogovec** (ojkonim: *Dorf Glogovecz*; JZ 11: 389) tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* od imenice *glog* od psl. **glogь* (rus. *глог*, polj. *glóg*, češ. *hloh*; ESSJa 6: 136). **Gnojnica** (zemljište: 1455. *terra Gnoynicza*; ST I: 351) odražava psl. **гнојница* 'gnojna zemlja' (polj. *gnojnica*, češ. *hnojnice*; ESSJa 6: 179). **Gornje melinišće** (*Gorenyemelinische*; ST I: 163) odražava kajkavizam *melinišće* 'mjesto na kojem se nalazi mlin' (RHKKJ), što je tvoreno sufiksom *-išće* od psl. **melнь* 'rukohvat žrvnja' (rus. *мелен*, polj. *mlon*; ESSJa 18: 89); **Gostin** (1454. *in quodam loco Gostin dicto*; ST I: 321) označava lokalitet bez suvremenoga kontinuiteta. Praslavenski praoblik ovoga naziva je **gostynь* 'odmorište, svratište' (ESSJa 7: 64–65), što je dobro potvrđeno u slavenskoj toponimiji: usp. polj. *Gostyn* (Rospond 1984: 101), češ. *Hostín* (Profous i Svoboda: I: 720). Na hrvatskome prostoru usporednica je *Gostinjac* (otok Krk prema HMR). Psl. **gostynь* tvoreno je sufiksom **-ynь* od psl. **gostь* 'gost'. Sufiks **-ynь* u praslavenskom jeziku sustavno se koristio za tvorbu toponima (Sławski 1974: 141), što upućuje da je riječ o staroj naslijeđenoj tvorbi. **Grabarje** (oronim: *Berg Grabaria*; JZ 12: 325) tvoreno je sufiksom *-je* iz fitonima *grab* (psl. **grabрь*; ESSJa 7: 99). **Gustelnica** (ojkonim: 1428. *Gwstynnycza*; ST I: 223)⁴⁴ tvoreno je složenim sufiksom *-nica* od l-participa glagola *gustiti* (psl. **gostiti*: rus. *густить*, polj. *gęścić*, češ. *hustiti*; ESSJa 7:86) i izvorno je označavalo gustu šumu; usp. psl. **gostina* 'gusta šuma, gustiš' (ESSJa 7: 85). Potvrda *Gustelnica* odražava mlađu preinaku *gustil-* > *gustel-*; starije potvrde poput *Guztilnicha*; *Gustynicha* čuvaju izvornu tvorbu. **Hramežnik** (hidronim: 1279. *ad aquam Hrameznik*; ST I: 34) i **Hramočni potok** (hidronim: 1552. *Hramochnypothok*; ST III: 272) upućuju na psl. **xramati* 'neravnomjerno hodati, šepati' (csl. *hramati*, rus. *хромать*, češ. *chrámati*; ESSJa 8: 90). Tvorba oba imena je nepravilna: *Hramežnik* je vjerojatno tvoren sufiksom *-ik* iz (nepotvrđenoga) pridjeva **hramežen* < **xramežьнъ*⁴⁵. **Hruševac** (*Dorf Dolni Hrussewecz*; JZ 12: 328)⁴⁶ tvoreno je složenim sufiksom *-evac* iz imenice *hruša* 'kruška'. Toponimska usporednica postoji u sln. *Hruševo* (Bezljaj 1974: 205), odnosno u hrvatskim ojkonomima *Kruševo* i *Kruševica* (HMR)⁴⁷. **Hudi Bitek** (ojkonim: 1517. *de possessione sua Hwdybythek vocata*; ST II: 365). Ovaj toponim semantički je zanimljiv: pridjev *hudi* potječe od psl. **xudь* 'malen, sitan; siromašan' (stsl. *hudь*, polj. *chudy*, češ. *chudý*; ESSJa 8: 111), a u hrvatskim govorima odraz toga leksema potvrđen je u

⁴⁴ Naselje u središnjem dijelu Vukomeričkih gorica (TL: 212).

⁴⁵ Psl. **xramati* izvedeno je iz osnovnoga glagola **xromiti* (hr. *hromiti*, rus. dij. *хромить*, polj. *chromić*; ESSJa 8: 100), što je denominativni glagol iz pridjeva **xromь* 'hrom' (ESSJa 8: 101).

⁴⁶ Dva naselja: Donji Hruševac i Gornji Hruševac, oba u općini Kravarsko (TL: 149, 195).

⁴⁷ Psl. **kruša* 'kruška' potvrđeno je u starijim hrvatskim izvorima kao *kruša* (ARJ), dok kajk. *hruška* (RHKKJ) dolazi od psl. **gruša*, **grušьka* (rus. *хруша*, polj. *grusza*). Varijaciju *k-g* u početnom slogu valja datirati u praslavensko razdoblje, a promjenu *g > x* u općeslavensko doba.

kajkavskom isključivo u značenju ‘zao’ (v. RHKKJ), što upućuje na kasniji značenjski razvoj⁴⁸. Drugi dio imena upućuje na psl. **byтъкъ* ‘boravište’, što je u tom značenju potvrđeno samo u zapadnoslavenskim jezicima (usp. češ. *bytek*; ESSJa 3: 156). Prema tome, ovaj toponim odražava semantički arhaizam. Ime *Marčeca imenje* (*Marchecha imyeny*; ST III: 339) pored osobnoga imena *Marčec* (hipokoristik od *Marko*) sadrži kajkavizam *imenje* ‘posjed, imanje’ (v. RHKKJ), što odražava psl. **ѣмѣньје* ‘imetak’ (stsl. *iměnije*, polj. *imienie*; ESSJa 8: 226). *Jagodno* (ojkonim: *Dorf Jagodniak*; JZ 12: 284)⁴⁹ tvoreno je sufiksom *-no* iz imenice *jagoda*. *Jamnica* (put: 1435. *via Iamnicha*; ST I: 240) tvoreno je složenim sufiksom *-nica* iz imenice *jama*. *Jalšovec* (ojkonim: 1455. *in Ialsowcz*; ST I: 347) tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz fitonima *jalša* ‘joha’. *Jazvinjak* (ojkonim: 1547. *in possessione nostra Iazwynnyak*; ST III: 130) tvoreno je sufiksom *-jak* iz imenice *jazvina* ‘jama’, potvrđene u kajkavskim izvorima (RHKKJ). *Kalje* (šuma: *Kallie-Waldung*; JZ 12: 322) tvoreno zbirnim sufiksom *-je* iz imenice *kal*, postale od psl. **kalъ* (rus. *кал*, polj. *kał*, češ. *kal*, ESSJa 9: 127). *Kališće* (hidronim: 1266. *ad paludem Calischa*; ST I: 22) tvoreno je sufiksom *-išće* iz imenice *kal* ‘blato’. Toponimna usporednica je češ. *Kaliště* (Profous i Svoboda II: 184). *Kamenica* (zemljište: 1543. *terras Kamennycze appellatas*; ST III: 89) tvoreno je sufiksom *-ica* od *kamen*. *Kletišće* (ojkonim: 1547. *per locum Kletische*; ST III: 130) tvoreno je sufiksom *-išće* iz imenice *klet* (psl. **klětъ*, rus. *клетъ*, polj. *kleć*; ESSJa 10: 25). *Kop* (jama: 1552. *iuxta fossatum Koop dictum*; ST III: 297) upućuje na psl. **korъ* ‘iskopina, jama’ (rus. *коп*, češ. *kop*; ESSJa 11: 28), što je deverbativna tvorba iz glagola *kopati*. *Kostanjevec* (ojkonim: 1394. *Kosthanewecz*; ST I: 134) tvoreno je složenim sufiksom *-vec* od kajk. *kostanj* ‘kesten’ (RHKKJ). *Krikavec* (hidronim: 1365. *riuulum Crikouecz* ST I: 80) tvoreno je sufiksom *-ec* iz pridjeva *krikav* (< psl. **krikavъ*), što je morfološki particip perfekta aktivnoga glagola *krikati* ‘kričati’ (psl. **krikati*; ESSJa 12: 154). Identična tvorba s drugačijim značenjem zabilježena je u sln. *krikavec* ‘cvrčak’. *Krivača* (zemljište: 1464. *in dominio dicte terre, Criwacha vocata*; ST I: 427) tvoren je sufiksom *-ača* iz pridjeva *kriv* (psl. **krivъ*; polj. *krzywy*, češ. *křivý*; ESSJa 12: 171). *Kosnica* (hidronim i ojkonom: 1333. *in fluuio Cozniche* ST I: 49; 1366. *Kaznicza* ST I: 81)⁵⁰ tvoreno je složenim sufiksom *-nica* iz pridjeva *kos*. U pojedinim starijim potvrdama potvrđeno je *Kostnica*, što je pisarska preinaka⁵¹. U imenu *Kraličino brodišće* (*Kralychynobrodyschye*; ST I: 397) najstarija je kajkavska potvrda imenice *brodišće* ‘pristanište, luka’⁵², što je odraz psl. **brodišće* ‘gaz, mjesto na kojem se prelazi vodu’ (rus. *бродище*, češ.

⁴⁸ Za rekonstrukciju prvotnoga značenja usp. lit. *skaudūs* ‘bolan’ iz istoga etimona.

⁴⁹ Naselje u nizinskom dijelu Turopolja i gradskom području Velike Gorice (TL: 248).

⁵⁰ Lijevi pritok Odre (TL: 298); suvremeni ojkonomi su *Kosnica* i *Mala Kosnica*.

⁵¹ Za apelativ *kosnica* v. ARj; ESSJa 11: 181).

⁵² RHKKJ navodi potvrdu iz djela Pavla Rittera Vitezovića (1652. – 1713.).

brodišće, ESSJa 3: 36), dok **Kraličino mostišće** (*Cralichino Moztische*; ST I: 80) donosi ranu potvrdu praslavenske imenice **mostišće* ‘mjesto na kojem se nalazi most’, potvrđene u slavenskoj toponimiji, npr. bug. *Мостище* (ESSJa 20: 25). **Kuče** (ojkonim: 1488. *villa Koche* ST II: 60) postao je od psl. **kočъje*, što je zbirni oblik imenice **kočъ* ‘kut’ (polj. *kač*; ESSJa 12: 70f)⁵³. U slavenskoj toponimiji ovaj je etimon vrlo dobro zastupljen: usp. hr. *Kutina*, *Kutjevo*. **Kutnice** (1552. *in loco Kwthnycze*; ST III: 296) tvoreno je složenim sufiksom *-nica* od psl. **kočъ* ‘kut’, a iz istoga je etimona i hr. *kuća* (< psl. **kočja*), što je potvrđeno u toponimu **Dobra kuća** (*Dobrakwcha*; ST I: 439). **Lazi** (ojkonim: *Dorf Laze*; JZ 12: 280)⁵⁴ množinski je oblik postao od psl. **lazъ* ‘raskršćeno mjesto u šumi’ (rus. *лаз*, polj. *łaz*, češ. *láz*; ESSJa 14: 72), što je dobro potvrđeno u toponimiji svih slavenskih jezika. **Lazina** (zemljište: 1377. *terra Lazina*; ST I: 102) tvoreno je sufiksom *-ina* iz imenice *laz*. **Ledina** (zemljište: 1444. *terre arabilis Ledyna nominatam*; ST I: 264) i **Duga ledina** (zemljište: *Dwgaledyna*; ST III: 293) odraz su psl. **lędina* ‘ledina’ (rus. dij. *лядина*, polj. *łędzina*; ESSJa 15: 41). **Lekнено** (hidronim i ojkonim: *Leknova* JZ 11: 374)⁵⁵ tvoreno je sufiksom *-eno* od (u hrvatskim govorima nepotvrđenoga) **le-kno*, **leken* ‘lopoč’ (< psl. **lьkno* ‘lopoč’: češ. *lekno*, sln. *lekno*; ESSJa 16: 244). **Le-kenik** (ojkonim: 1487. *Leckennyk* ST II: 54)⁵⁶ tvoreno je sufiksom *-ik* iz imenice **leken*. **Leskovica** (hidronim: *venit ad Mokricham Lezkovicha dictam*; ST I: 198) tvoreno je složenim sufiksom *-ovica* od *leska* ‘lijeska’, što je odraz psl. **lěska* ‘lijeska’ (polj. *laska*, češ. *líska*; ESSJa 14: 239). **Lipničica** (hidronim: 1456. *Lypnychyca*; ST I: 359) tvoren je složenim sufiksom *-ničica* iz imenice *lipa* (psl. **lipa*: rus. *липа*, polj. *lipa*; ESSJa 15: 114). **Lomnica** (hidronim i ojkonim: 1331. *Lomnycha*; ST I: 46)⁵⁷ tvoreno je sufiksom *-ica* iz pridjeva *loman*, što je odraz psl. **lotъnъjъ* ‘krhak, loman’ (rus. *ломный*, polj. *łomny*; ESSJa 16: 32). Odraz tvorbe **lotъnica* dobro je poznat slavenskoj toponimiji i potvrđen je na cijelom slavenskom području: usp. češ. *Lomnice* (Profous i Svoboda II: 661f), polj. *Łomnica* (Rymut VI: 357). Polazišni korijen je psl. **lom-* ‘lomiti trgati’⁵⁸. **Lonka** (zemljište: 1257. *terra uocata Lonka*; ST I: 13) odražava hungarizam *lonka* (mađ. *lanka*), što je stara slavenska posuđenica u mađarski (psl. **lōka*; Kniezsa 1974: 303) iz razdoblja prije denazalizacije nazalnih samoglasnika u panonskoslavenskim govorima. **Lopatica** (zemljište: 1365. *locum, qui dicitur Lopaticha*; ST I: 80) postalo je od psl.

⁵³ Naselje u Turopoljskoj nizini i gradskom području Velike Gorice (TL: 314).

⁵⁴ Lazi Turopoljski, naselje u južnom dijelu turopoljske nizine i gradskoga područja Velike Gorice (TL: 334).

⁵⁵ Naselje u sjevernom dijelu Turopolja i gradskoga područja Velike Gorice; TL: 339.

⁵⁶ Naselje na razmeđu Turopolja i Pokuplja u sjevernom dijelu Sisačko-moslavačke županije (TL: 337).

⁵⁷ Dva naselja, Gornja i Donja Lomnica (TL: 343).

⁵⁸ Usp. i psl. **lemešъ* ‘lemeš’, što je jedini primjer tvoren iz prijevojnoga e-stupnja ovoga korijena.

lopatica* (rus. *лопáтица*, češ. *lopatice*; ESSJa 16: 46–47). Motivacija za nastanak imena je u obliku zemljišta koje podsjeća na lopatu, a toponimna usporednica postoji u sln. *Lopatica* (Bezljaj 1974: 150). **Lučelnica (hidronim i ojkonom: 1423. *fluuium Locholnucha*; ST I: 188; *DorfLuchenicza*; JZ 12: 264)⁵⁹ tvoreno je složenim sufiksom *-nica* od glagola *lučiti* (psl. **lōčiti* ‘povijati’: rus. *лучить*, polj. *łączyć*). Tvorba se čini identična kao u primjeru *Gustelnica*; kao razvojnu međufazu valja pretpostaviti oblik **lōčільнь* iz l-participa navedenoga glagola te preobliku *lučilni* > *lučelni* (potok). Iz istoga etimona tvorilo se više praslavenskih hidronima (v. *Lukavec*), a toponimska usporednica je sln. *Ločivnica* (hidronim: Bezljaj 1954: 354). **Luka** (zemljište: 1456. *terram arabilem Lwka*; ST I: 370) postalo je od psl. **lōka* ‘povijena zemlja, livada’ (stsl. *lōka*, rus. *лукá*, polj. *łąka*, češ. *louka*; ESSJa 16: 141). Iz istoga etimona sufiksom *-ica* (psl. *-ica*) tvoren je toponim **Lučica** (zemljište: *Lucicza*; ST II: 124). **Lukavec** (hidronim i ojkonom: 1255. *fluvius Lukaucz* ST I: 12)⁶⁰ tvoreno je sufiksom *-ec* od psl. **lōkavь* ‘povijen’. Imenu naselja prethodilo je ime potoka (najstarija potvrda iz 13. stoljeća) koje odražava praslavenski hidronim **lōkavьсь* ‘zavojit potok’, dobro potvrđen u slavenskoj toponimiji (češ. *Lukavec*, ukr. *Лукавец*; ESSJa 16: 144). Premda je u hrvatskim izvorima potvrđen i odraz psl. **lōkь* ‘lúk’, kao i odraz tvorbe (usp. hr. *lukavac* ‘lukav čovjek’), značenje ‘zavojit potok’ poznat je samo iz hidronimije. Ime *Lukavec* vrlo je dobro potvrđeno u povijesnim i arhivskim izvorima, usp. još *Suhi Lukavec* (*Zuhy Lukawecz*; ST I: 384). Ime *Lukavec*, poput imena *Lomnica*, sigurno odražava naslijeđeni sloj praslavenske toponimije. **Lužec** (hidronim: *Lussecz-Bach*; JZ 12: 276) postalo je od psl. **lōžьсь* ‘mali lug’ (stpolj. *lęzec*; ESSJa: 16: 153), dok je polazišna imenica odražena u imenu šume **Veliki lug** (*Veliki Lugh*; ST IV: 292). Imenica *mlaka*, inače bez pouzdane etimologije (v. ESSJa 19: 63), vrlo je dobro potvrđena u turopoljskoj toponimiji. Pored ojkonima **Velika Mlaka** (*Welyka Mlaka*; ST II: 265) potvrđena su imena (hidronimi) *Brestova mlaka* (*Breztouam Mlacam*; ST I: 49), *Čista mlaka* (*Cistamlaka*; ST I: 46), *Črnetna mlaka* (*Chernethma Mlaka*; ST II: 82), *Dobova mlaka* (*Dobovamlaka*; ST I: 224), *Globoka mlaka* (*Globoka Mlaka*; ST I: 412), *Glogova mlaka* (*ad Mlakam Glogala*; ST I: 46), *Popova Mlaka* (*Popowa Mlaka*; ST II: 82), *Svinja mlaka* (*Suynna Malaca*; ST I: 520). Za povijesnu morfologiju relevantno je ime *Svinja Mlaka* koje odražava arhaičnu posvojnu sintagmu sa značenjem ‘svinjina mlaka’ (usp. polj. *Świnny las* ‘svinjina šuma’). Psl. **mokrica* ‘mokro mjesto u šumi’ (rus. dij. *мокрица* ‘blato’; sln. *mokrica*; ESSJa 19: 136) vrlo je dobro zastupljeno u slavenskoj toponimiji: usp. češ. *Mokřice*, sln. *Mokrice* (prema ESSJa), a u turopoljskoj toponimiji potvrđeno je u imenu **Hruškova mokrica** (hidronim: 1558. *ad stagnum Hrwskowa Mokrycza appellatum*; ST III: 410).

⁵⁹ Naselje u općini Pisarovina u središnjem dijelu Vukomeričkih gorica; TL: 348.

⁶⁰ Naselje u središnjem dijelu Turopolja i zapadnom dijelu gradskoga područja Velike Gorice; TL: 353.

Morvek (blatište: 1605. *lutum Morvek*; ST IV: 101) tvoreno je sufiksom *-ek* od odraza psl. **morava* ‘travnata zemlja’ (bug. *морáва*, češ. *morava*; ESSJa 19: 214). Odras praslavenskoga leksema dobro je potvrđen u slavenskoj toponimiji: usp. polj. *Morawica* (Rospond 1984: 233). Psl. **morava* etimološki je povezano s psl. **morje* ‘natopljena zemlja’, kasnije ‘more’ (rus. dij. *море* ‘udubina u zemlji ispunjena vodom’, polj. *morze*, češ. *moře*; ESSJa 19: 227–230). Morfološki je psl. **morava* supstantivizirani pridjev od korijena **mor-* ‘vodena površina’ (v. gore). **Mrtvica** (močvara: 1521. *Merthwycze*; ST II: 491) tvoren je sufiksom *-ica* iz pridjeva *mrtav*. Naziv označava stajaću močvarnu vodu; usp. sln. *Mrtvice* (hidronim; Bezljaj 1954: 40). **Natop** (šuma: 1349. *silva Natop vocata*; ST I: 64) deverbativna je imenica iz glagola *natopiti*, bez onimskih usporednica u drugim slavenskim jezicima. **Obed** (ojkonim: 1558. *Andream presbiterum de Obed*; ST III: 403)⁶¹ toponim je bez uspostavljene etimologije. Toponimska usporednica je, čini se, češ. *Obědovice* (Profous i Svoboda III: 243); polj. *Obidowa* i *Obidów* (Rymut VIII: 6) te *Objedda* (Bosna prema ARJ⁶²). Navedeni primjeri upućivali bi na psl. **obběditi* ‘osiromašiti, pasti u bijedu’ (hrv. *objediti*, rus. *обедить*, polj. *obiedzić*; ESSJa 26: 99), a onomastičko značenje bilo bi vjerojatno ‘pusto mjesto’. Navedeni slavenski toponimi, kao ni praoblik **obběď* nisu zabilježeni u ESSJa, kao ni u ostalim etimološkim priručnicima, pa je, s obzirom na dobru potvrđenost, moguće govoriti o rekonstrukciji dosad nepoznatoga praslavenskog leksema⁶³. **Obdina** (hidronim: 1555. *fluvios Buna, Lekenik et Obdina vocatos*; ST III: 348) vjerojatno je tvoreno sufiksom *-ina* iz gore navedenoga **obběď*. Oblik *Obdina* (umjesto očekivanoga **obedina*) valja tumačiti naknadnom semantičkom neprozirnošću polazišnoga oblika. **Obonin** (hidronim: 1255. *ad aquam Obonyn*; ST I: 8) tvoreno je sufiksom *-in* vjerojatno iz istoga etimona kao i *Buna* (v.). Razvoj praoblika bio bi **obbunin* > *obonin* s vokalskom asimilacijom *o-u*: *o-o*. Teoretski je moguća usporedba s nesonom šibenskoga arhipelaga *Bonjân, Bojân* (kartografski *Obonjan*), ali s obzirom na to da je taj nesoni bez etimologije (Skok 1950 I: 152; Ligorio, Vuletić 2016: 348), nije moguće utvrditi je li riječ o istom etimonu. **Obrezina** (ojkonim: 1550. *Vrbanus Klarycz de Obrezyna*; ST II: 231)⁶⁴ tvoreno je sufiksom *-ina* od psl. **obrězъ* ‘obrezano mjesto’ (rus. *обрез*, češ. *ořes*; ESSJa 29: 83), što je vrlo često u slavenskoj toponimiji. **Obrež** (ojkonim: 1276. *Obres*; ST I: 30)⁶⁵ odražava psl. **ob(b)eržъ* ‘mjesto pored rijeke, priobalje’ (sln. *obrež*, rus. *обережье*, polj. *obrzeże*; ESSJa 26: 98). U nazivu je očuvano starije značenje psl. **bergъ* ‘obala’. Turopoljske potvrde

⁶¹ Naselje u turopoljskoj Posavini, u općini Orle (TL:409).

⁶² Uz napomenu da je postanje „tamno“.

⁶³ U češkom i u poljskom odraz psl. **obběď* interferirao je s odrazom psl. **oběďъ* ‘jelo, objed’, što je vidljivo iz povijesnih potvrda koje ponekad upućuju na oba izvora.

⁶⁴ Naselje u sjevernom dijelu Turopolja (TL: 409).

⁶⁵ Odranski Obrež, naselje u rubnom sjeverozapadnom dijelu Turopolja, u sastavu gradske četvrti Brezovica (TL: 423).

obuhvaćaju nazive *Obrež* i *Češka Obrež*. **Obrov** (zemljište: 1428. *terras arabiles Obrow*; ST III: 223) odražava psl. **obrovъ* ‘okop’ (strus. *обровъ*, sln. *obrov*; ESSJa 29: 103). Toponimske usporednice postoje u ostalim slavenskim jezicima uključujući hrvatski (usp. *Obrovac*). **Odra** (hidronim i ojkonom: 1228. *in ripa fluuii Odra*; ST I: 5)⁶⁶ odražava psl. **obdъra* ‘oderani dio nečega’ (rus. dij. *одеpa*, češ. *odra*, polj. *odra*; ESSJa 26: 175), što je tvoreno iz psl. **obdъrati* ‘odratiti’. **Ogulinec** (ojkonim: *Dorf Ogulincze*; JZ 12: 309)⁶⁷ vjerojatno je tvoreno složenim sufiksom *-inec* iz (nepotvrđene) imenice **ogul* ‘orezano mjesto’, postale od psl. **obgulъ* (polj. *ogół* ‘čitav, cio’; ESSJa 27: 45)⁶⁸. Etimon je isti kao u ojkonomu *Ogulin*. **Orle** (ojkonim: *Dorf Orlje*; JZ 12: 289)⁶⁹ tvoreno je posvojnim sufiksom *-je* od imenice *orel*, što je odraz psl. **orъlъ* ‘orao’ (rus. *орѣл*, polj. *orzal*, češ. *orel*; ESSJa 32: 232). Dakle, ime ovoga naselja odražava arhaičnu posvojnu tvorbu **orъlje* ‘orlovo (selo)’. **Pašnica** (šuma: *Waldung Passincze*; JZ 12: 285) postao je od psl. **pašnica*. Naziv je tvoren složenim sufiksom *-nica* iz glagola *pasti* ‘voditi na ispašu’. **Peščenica** (hidronim i ojkonom: 1428. *in fluvio Peschenicha vocato*; ST I: 218)⁷⁰ tvoreno je sufiksom *-ica* iz pridjeva *peščen*, postalog od psl. **pěščęnъ* ‘pješčan’. **Peršinov Vrh** (ojkonim: 1459. *Persinov Vrih*; ST I: 393) tvoreno je vjerojatno iz fitonima *peršin*, potvrđenoga u kajkavskim izvorima od 17. stoljeća (RHKKJ). Formalno je moguće i podrijetlo iz antroponima *Perša* (ARj), ali to je manje vjerojatno jer antroponim *Perša* nije potvrđen na širem turopoljskom području. **Peršinovec** (ojkonim: 1521. *territorium...Persynowcz vocatorum*; ST II: 488)⁷¹ tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz imenice *peršin*. **Pleso** (ojkonim: 1427. *in possessione Plezo vocata*; ST I: 204)⁷² odražava psl. **pleso* ‘blatno jezero, kaljuža’ (rus. *плѣсо*, polj. *plosa*, češ. *pleso*; Machek 1968: 458). Na hrvatskom je području odraz ovoga praslavenskoga leksema potvrđen uglavnom samo u toponimiji, usp. *Plesa* (Cerje prema Šatović i Kalinski 2012). Petar Skok (1971: 682) ime *Pleso* ispravno je povezivao s ruskim ojkonomom *Псков*⁷³, ali njegova usporednica s lit. *pelkė* ‘močvara’ (usp. i latv. *pelķe*) formalno nije moguća s obzirom da slavenske potvrde nedvojbeno upućuju na korijen **ples-*⁷⁴. Machek (1968: 458) razmišlja o supstratnom europskom podrijetlu za psl. **pleso*, dok Borys (2021: 27.) rekonstruirao psl. **plyo* (gen. *plyese*) na osno-

⁶⁶ Naselje u sjevernom dijelu Turopolja (TL: 421).

⁶⁷ Naselje u južnom dijelu Turopolja i gradskoga područja Velike Gorice (TL: 427).

⁶⁸ Odrazi psl. **obgulъ* u slavenskim jezicima su semantički vrlo raznoliki (v. ESSJa), ali svi su izravno ili neizravno povezani s ishodišnim glagolom, psl. **guliti* ‘rezati, guliti’.

⁶⁹ Naselje i općinsko središte u turopoljskoj Posavini (TL: 436).

⁷⁰ Naselje u južnom Turopolju, u sjevernom dijelu općine Lekenik (TL: 448).

⁷¹ Južni dio turopoljskog Markuševca (TL: 370).

⁷² Nekadašnje naselje, danas dio Velike Gorice (TL: 465).

⁷³ Još transparentnije u strus. *Плесков* i latvijskom nazivu istoga grada *Pleskava*.

⁷⁴ Baltički primjeri vjerojatno potječu iz istoga korijena kao i lit. *pilkas* ‘siv’ (v. Fraenkel: 567; Smoczyński 2007: 448).

vi staropoljskih potvrda poput *plō* 'blatna voda, močvara'. Prema tome psl. **pleso* bilo bi s-osnova tvorena iz praznine korijena **pleh₁*- 'puniti' (lit. *pilti*; lat. *pleō*). Problematično je pritom što bi u tom slučaju kosa osnova imenice **plyo* morala biti poopćena već u praslavenskom razdoblju, što nije uobičajeno s obzirom da praslavenske s-osnove poput **kolo*: gen. **kolese* ili **nebo*: gen. **nebese*, dobro čuvaju svoj naslijeđeni deklinacijski obrazac još u staroslavenskim tekstovima. Također, nije uobičajeno ni da se u praslavenskom s-osnove tvore iz prijevojne praznine korijena (v. Arumaa 1985: 43–47). Samim time tumačenje psl. **pleso* kao stare s-osnove ne čini se uvjerljivim. Iz istoga je izvora i ime *Pleska meja* (*Pleska-meja*; ST I: 228) koje čuva jednu od najstarijih potvrda za odraz psl. **dj > j*, karakterističnu za dio kajkavskih govora. *Prudnica* (zemljište: 1543. *Prodnycze*; ST I 90) tvoreno je složenim sufiksom *-nica* od psl. **prōdъ* 'vodeni tok' (rus. *пруд*, polj. *prąd*, češ. *proud*; Borys 2005: 481), što je imenska izvedenica od psl. **pręsti*: **prędq* 'naglo povući; presti', odnosno njegove iterativne izvedenice **prōditi*: **prōdiję*. Naziv *Prudnica* onomastičku usporednicu ima u polj. *Prądnice* (Rymut IX: 240). *Rakitje* (hidronim i ojkonom: 1425. *lacum wlgo Rakitye vocatum*; ST I: 198) tvoreno je sufiksom *-je* od imenice *rakita*, što je odraz psl. **orkyta* 'vrsta vrbe' (csl. *rakyta*, rus. *ракита*, polj. *rokita*, češ. *rokyta*; ESSJa 32: 173). *Rakitovec* (ojkonom: 1344. *in Rakithouecze*; ST I: 56)⁷⁵ tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* od imenice *rakita*. *Ribnica* (hidronim i ojkonom: 1249. *ad aquam Rybniza* ST I: 8; *Dorf Ribnicza* JZ 12: 283)⁷⁶ tvoreno je složenim sufiksom *-nica* iz imenice *riba*. *Roženica* (hidronim i ojkonom: *Rossenicza*; JZ 12: 329)⁷⁷ tvoreno je sufiksom *-ica* iz odraza psl. **rožьnъ* 'nalik rogu' (usp. polj. *rožny*). *Ruča* (hidronim i ojkonom: 1249. *fluvium Roucha* ST I: 8; 1483. *Rwcha*; ST II: 30)⁷⁸ jedan je od najzanimljivijih primjera turopoljske toponimije. Dva najobilnija izvora hrvatske leksičke građe, Akademijin rječnik i Skokov etimologijski rječnik, ne navode ovaj toponim. Podrijetlo mu valja potražiti u psl. **ručajъ* 'potok' (rus. *ручай*, polj. *ruczaj*, češ. *ručej* 'potok'; Borys 2005: 526). Preoblika naslijeđenoga **ručajъ* u Ruča zacijelo je nastala pod utjecajem drugih riječnih imena ženskoga roda. Psl. **ručajъ* tvoreno je sufiksom **-ějъ* od psl. **ručāti* 'rikati, hukati' (rus. *ручатъ*, slč. *ručat*). Hrvatske potvrde ovoga glagola rubno su zabilježene u kajkavskom kao *rūč'ati*: *ručim* 'tuliti, zavijati, urlati' (Cerje prema Šatović i Kalinski 2012). Praslavenski glagol polute-matska je tvorba iz korijena koji je potvrđen i u hr. *rikati* < psl. **rykati*. S obzirom na etimologiju psl. **ručajъ* izvorno je zacijelo značilo 'glasan, bučan potok'. Koli-ko nam je poznato, toponim *Ruča* jedini je dokaz postojanja odraza ovoga praslavenskog leksema na hrvatskom području. *Sep* (zemljište: 1331. *Szep* ST I: 51) i

⁷⁵ Suvremeno naselje istoga imena u sastavu je gradskoga područja Velika Gorica; TL: 502.

⁷⁶ Naselje u nizinskom dijelu Turopolja (TL: 598).

⁷⁷ Naselje u sastavu općine Pokupsko (TL: 514).

⁷⁸ Naselje u sastavu općine Orle (TL: 516).

Stara sep (1410. *Ztarazeep*; ST I: 163) odražava psl. **sъръ* ‘nasip’. U izvorima ovaj naziv označava više lokaliteta bez ubikacije i suvremenoga kontinuiteta. Apelativ *sep* dobro je potvrđen u pisanim kajkavskim izvorima: npr. *sep* ‘nasuti rub zemljišta’ (RHKKJ), a poznat je i suvremenim kajkavskim govorima: npr. *sêp* ‘nasip’ (Varaždin; prema Lipljin 2013). Praoblik **sъръ* po sebi je arhaičan jer odražava prijevojni prazninu korijena potvrđenu još samo u glagolu **sъpti*⁷⁹ ‘prosuti’. **Sop** (ojkonim: *Dorf Szop*; JZ 12: 289) odražava psl. **sop*, **sopotъ* ‘izvor, vrelo’ (Borys 2005: 567). Toponimske usporednice postoje u drugim slavenskim jezicima, npr. polj. *Sopot* (Rospond 1983: 360). **Sopotnjak** (hidronim: 1425. *fluvius Zopothnyak*; ST I: 198) tvoren složenim sufiksom *-njak* od imenice *sopot*. **Strmec** (ojkonim: *Dorf Stermecz*; JZ 11: 373)⁸⁰ tvoreno je sufiksom *-ec* iz pridjeva *strm*. **Struga** (hidronim: 1346. *riuulum Minor Struga dictum*; ST I: 59) odražava psl. **struga* ‘rječica, strumen’ (polj. *struga*, češ. *strouha*; Borys 2005: 582) i dobro je potvrđen u slavenskoj toponimiji. Tvoren je sufiksom **-ga* iz korijena **sreu-* ‘teći’ (usp. *struja*; *ostrvo*). **Suša** (ojkonim: *Dorf Sussa*; JZ 12: 299)⁸¹ odražava psl. **suša* ‘suho mjesto’ (rus. *суша*, polj. *susza* ‘suša’); **Sviblje** (zemljište: 1331. *prope Suiblam*; ST I: 46) tvoreno je zbirnim sufiksom *-je* od *svib*, *sviba* ‘vrsta drveta’. **Šiljak** (hidronim: *Syllak-Bach*; JZ 12: 273) tvoreno je sufiksom *-jak* od imenice *šilo*, što je odraz psl. **šidlo* ‘šilo’ (rus. *шило*, polj. *szydło*, češ. *šídlo*). **Šiljakovina**⁸² (ojkonim: 1376. *Sylakowyna*; ST I: 96) tvoreno je složenim sufiksom *-ovina* iz gornjega hidronima. **Timenje** (hidronim: 1555. *fluuium Tymenye dictum*; ST III: 346) upućuje na tvorbu iz psl. **timę* (gen. **timene*) ‘blatni potok, kaljuža’ (usp. rus. *тимéние* ‘kaljuža’, češ. dij. *tymenec* ‘blato’, gluž. *tymjo*, dluž. *tymje*; Schuster-Šewc 1988: 1570). Psl. **timę* stara je n-osnova srednjega roda (poput psl. **sěmę* ‘sjeme’ i psl. **vertmę* ‘vrijeme’). Izravan odraz psl. **timę* očuvan je jedino u lužičkom (v. Schuster-Šewc 1988: 1570), dok ostale slavenske potvrde upućuju na kasnije tvorbe. Potvrda *Timenje* (*Tymenye*) upućuje na kolektivni oblik **timenъje* (usp. **sěmenъje* ‘sječenje’). U hrvatskoj toponimiji iz istoga je korijena tvoren hidronim *Timenica* u garešničkom kraju (ARj). **Topolovec** (zemljište: 1279. *terre Topoloech uocate*; ST I: 35) tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz fitonima *topola*, što je odraz psl. **topolъ*, ‘topola’ (rus. *тополь*, polj. *topola*, češ. *topol*). **Trnovec** (zemljište: 1333. *possessionum eorum Thernoch vocatam*; ST I: 52) tvoreno je složenim sufiksom *-ovec* iz imenice *trn*, od psl. **търъ* (rus. *тёрн*, polj. *cierní*; češ. *trn*). **Trstenjak** (oro-

⁷⁹ U suvremenom jeziku odraz ovoga glagola očuvan je jedino u prefikslnim izvedenicama poput *prosuti* i *zasuti*; za praoblik usp. također i lit. *sùpti* ‘sipati’. U svim slavenskim jezicima naknadno je poopćen oblik iterativa **syptati* (hr. *sipati*; rus. *сыпать*; polj. *syrać*) iz čega je tvoreno *nasip*.

⁸⁰ Naselje u rubnom SZ dijelu Turopolja u sastavu gradske četvrti Brezovica (TL: 540).

⁸¹ Naselje u turopoljskoj Posavini, općina Orle (TL: 541).

⁸² Naselje u južnom dijelu središnjega Turopolja i u južnom dijelu gradskoga područja Velike Gorice (TL: 588).

nim: 1558. *ad collem Therzthenyak dictum*; ST III: 410) tvoreno je sufiksom *-jak* od pridjeva *trsten*. **Turnišče** (ojkonim: 1521. *Thwrnyschye*; ST II: 491) tvoreno je sufiksom *-išče* iz imenice *turen* ‘toranj; zvonik’, što je posuđeno iz srvnjem. *turn* ‘stup’ (Snoj 2009: 792). **Vesnica** (ojkonim: 1459. *villa Vesnica*; ST I: 392) odražava psl. **věsnica* ‘selo’ (usp. češ. *vesnice*, slč. *vesnica*), što je tvoreno složenim sufiksom *-nica* od psl. **vьsbь* ‘selo’ (stsl. *vьsbь*, rus. *вєс*, polj. *wieś*, češ. *ves*). Ova tvorba nije zabilježena u postojećim izvorima hrvatskoga jezika, uključujući ARj i dostupne kajkavske izvore. **Vodina** (hidronim: 1258. *fluuium nomine Uodina*; ST I: 15) tvoreno je sufiksom *-ina* iz imenice *voda*. **Vranj** (hidronim: *a fluvio Wrany*; ST I: 64) tvoren je danas neplodnim posvojnim sufiksom *-j* od imenice *vran* ‘vrana’, pa bi značenje bilo ‘vrana potok’ (usp. *Vransko jezero*). **Vrbovo** (ojkonim: *Dorf Verbovo*; JZ 12: 310) tvoreno je sufiksom *-ovo* od imenice *vrba*, što je odraz psl. **vьrba* (rus. *верба*, polj. *wierzba*, češ. *vrba*). **Zaprude** (1509. *Zabprodye*; ST I: 263) tvoreno je prefiksom *za-* i sufiksom *-je* iz imenice *prud* (psl. **prōdь*; v. *Prudnica*) te upućuje na praoblik **zaprōdьje*. **Zemnik** (zemljište: 1530. *pro terris aralibus Zemnyk vocatis*; ST III: 10) tvoreno je složenim sufiksom *-nik* iz imenice *zemlja*, inače vrlo čestoga etimona u slavenskoj toponimiji (usp. *Zemunik*, *Zemun*).

4. Nomina professionalia

U ovu kategoriju ubrajaju se nazivi naselja nastalih prema nazivu nekih od srednjovjekovnih struka i zanimanja, odnosno mjesta na kojima se obavljala neka od srednjovjekovnih djelatnosti. Nazivi ovoga tipa česti su na području srednje Europe (Šimunović 2009: 217–218). **Gudci** (ojkonim: *Dorf Guczy*; JZ 12: 273)⁸³ množinski je oblik imenice *gudec*, postale od psl. **gōdьsbь* ‘svirač’ (usp. rus. dij. *гудец*, polj. *gędziec*, slč. *hudec*; ESSJa 7: 81). Prema tome, ime *Gudci* označavalo bi ‘naselje svirača’. Druga mogućnost je poći od potvrđenih antroponima *Gudislav* (*Gudislay*; ST I: 25) i *Gudec* (*Gwdecz*; ST II: 260), što bi upućivalo na antroponimno postanje iz istoga etimona. **Kovačnica** (ojkonim: 1466. *Kowachnycza*; ST I: 434) postao je od apelativa *kovačnica*. **Kravarско** (ojkonim: 1395. *versus Krauarzkam*; ST I: 143)⁸⁴ tvoreno je sufiksom *-sko* (psl. **-ьsko*) od imenice *kravar*. Značenje bi bilo ‘naselje kravara’. **Okuje** (ojkonim: 1500. *Okwye*; ST II: 185)⁸⁵ odražava psl. dij. **obkujja* ‘ostatci pri kovanju metala’ (ESSJa 27: 210). Apelativ *okuje* potvrđen je već u Belostenčevu *Gazofilaciju*, a usporednice postoje još u slovenskom, slovačkom i češkom. Tvorba je neuobičajena jer potječe od prezentske osnove psl. **kujō* (inf. **kovati*) umjesto od infinitivno-aoristne osnove **kov-* potvrđene u više imenskih izvedenica. Ojkonim *Okuje* prvi je pokušao pro-

⁸³ Naselje u središnjem dijelu Turopolja (TL: 211).

⁸⁴ Naselje i općinsko središte u središnjem dijelu Vukomeričkih gorica (TL: 304).

⁸⁵ Naselje u središnjem dijelu Turopolja (TL: 429).

tumačiti Vladimir Mažuranić (PPR II: 823) koji navodi i onomastičku usporednicu *Okujnščak*. Prema njemu naziv označava nalazište željezne rudače. *Rakarje* (ojkonim: 1278. *terre ipsorum Rakarya vocate*; ST I: 32)⁸⁶ tvoreno je zbirnim sufiksom *-je* od imenice *rakar* ‘skupljač rakova’. *Ščitarje* (ojkonim: 1360. *Schitario*; ST I: 74)⁸⁷ množinski je oblik imenice *ščitar* ‘štitar, izrađivač štitova’ tvoren zbirnim sufiksom *-je*, dok mlađi oblik *Ščitarjevo* (selo) sadrži posvojni sufiks *-evo*.

5. Zaključak

Pregledom dostupnih izvora utvrđeno je da povijesna toponimija Turopolja sadrži više toponima koji do sada nisu opisani u literaturi. Pored ranije poznatih, tvorbena i semantički transparentnih općeslavenskih toponima (*Odra*; *Obrov*) turopoljska toponimija čuva više leksičkih, tvorbenih i semantičkih arhaizama. Leksičkim arhaizmima odredili smo primjere koji nisu potvrđeni kao apelativi u suvremenim i povijesnim izvorima hrvatskoga jezika. Takvi primjeri često imaju apelativne i onomastičke usporednice u ostalim slavenskim jezicima. U ovu kategoriju ubrajaju se toponimi *Lekenik*, *Obed*, *Ruča*, *Timenje*. U radu smo pretpostavili da ovi primjeri potječu od odraza praslavenskih leksema nepotvrđenih u govorima hrvatskoga jezika, pa smo tako utvrdili da *Lekenik* odražava psl. **lьkьnь* ‘lopoč’, *Ruča* odražava psl. **ručьjь* ‘(glasni) potok’, *Timenje* odražava psl. **timę* ‘blatni potok, kaljuža’, dok smo za ojkonom *Obed* na osnovi usporednica s drugim slavenskim potvrdama pretpostavili odraz iz dosad nepoznatoga praslavenskog leksema **obbědь* ‘pusto, prazno mjesto’. Time smo ovim radom pokušali dati i slavistički doprinos rekonstrukcijom novoga praslavenskog leksema.

U tvorbene arhaizme ubrojili smo okamenjene imenske oblike koji odražavaju tvorbu nekim od danas neplodnih sufiksa imenske tvorbe. Takvi primjeri su ojkonomi *Gostin*, *Orle*, *Vranj*. Za ojkonom *Gostin* pretpostavili smo tvorbu sufiksom **-ynь*, a *Orle* i *Vranj* su tvoreni starim posvojnim sufiksom **-jь* za muški, odnosno **-ьje* za srednji rod. S obzirom na to da su oba navedena sufiksa neplodna, onomastički podatci u vidu navedenih toponima relevantni su za utvrđivanje njihove prostorne i vremenske rasprostranjenosti u povijesti hrvatskoga jezika.

U treću kategoriju moguće je ubrojiti semantičke arhaizme. To su primjeri koji čuvaju i odražavaju starija leksička značenja koja su suvremenim govornicima više ili manje nejasna.

Od takvih primjera valja istaknuti imena *Hudi Bitek*, *Lukavec* i *Obrež*. Ojkonom *Hudi Bitek*, čije se značenje ponekad pučkom etimologijom navodi kao ‘zla bitka’, tumačili smo kao ‘skromno, loše mjesto’. Hidronim i ojkonom *Lukavec* zna-

⁸⁶ Danas dio grada Velike Gorice (TL: 502).

⁸⁷ Naselje u sjevernom dijelu Turopolja (TL: 551).

či 'zavojit', a ne 'prepreden' potok, dok ime *Obrež* odražava naslijeđeno značenje 'priobalje', gdje se u imenici *breg* čuva starije značenje 'obala'.

U radu smo nastojali sve potvrde potkrijepiti apelativnim i onomastičkim usporednicama iz drugih slavenskih jezika. To je nužno zbog uvjerljivosti predložene rekonstrukcija, ali ujedno i kao podsjetnik da hrvatski jezik i hrvatska onomastika dijele mnogo naslijeđenih i strukturalnih obilježja s ostalim jezicima potomcima praslavenskoga jezika. Samim time temeljito poznavanje drugih slavenskih jezika i dijalekata neophodno je za proučavanje hrvatskoga jezika i hrvatske onomastike.

Izvori i literatura

- ARj = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. 1880–1976. Zagreb: JAZU.
- Arumaa, Peter. 1985. *Urslavische Grammatik. Band III*. Heidelberg: Winter.
- Barić, Henrik. 1959. *Istorija arbanaškoga jezika*. Sarajevo: Balkanološki institut.
- Bezlaj, France. 1954. – 1961. *Slovenska vodna imena I-II*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Bezlaj, France. 1974. – 2005. *Etimološki slovar slovenskega jezika I-V*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Boryś, Wiesław. 2021. Prasłowiańska leksyka topografyczna i hydrografyczna. *Rocznik Sławistyczny*, LXX, 13–54.
- Boryś, Wiesław. 2005. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków: Wydawnictwo literackie.
- EJ = Krleža, Miroslav (ur.). 1971. *Enciklopedija Jugoslavije VIII: Srbija-Ž*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- ESSJa = Trubačev, Oleg (ur.). 1974-. *Etimologičeskij slovar' slavjanskih jazykov*. Moskva: Nauka.
- Fraenkel, Ernst. 1962. *Litauisches etymologisches Wörterbuch*. Heidelberg: Winter.
- HE = Ravlić, Slaven (ur.). 2009. *Hrvatska enciklopedija 11: Tr-Ž*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- HMR = Bašić-Kosić, Nataša (ur.). 2016. *Hrvatski mjesni rječnik*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- HP = Maletić, Franjo (ur.); Šimunović, Petar (ur.). 2008. *Hrvatski prezimenik*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga.
- JZ = Valentić, Mirko (ur.); Horbec, Ivana (ur.); Jukić, Ivana (ur.). 2009. *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća 11-12: Zagrebačka županija (II)*. Zagreb: Hrvatski institut za povijest.
- Kázmér, Miklos. 1993. *Régi magyar családnevek szótára*. Budapest: Magyar nyelvtudományi társaság.
- Kiss, Lajos. 1988. *Földrajzi nevek etimológiai szótára*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kniezsa, István. 1974. *A magyar nyelv szláv jövevényszavai*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Laszowski, Emilij. 1911. *Plemenita općina Turopolje. Zemljopis, narodopis i povjesni prijegled*. Zagreb: Antun Scholz.
- Ligorio, Orsat; Vuletić, Nikola. 2016. Dalmatoromanski relikti u toponimiji šibenskog otočja. *Toponimija šibenskog otočja*. Ur. Skračić, Vladimir. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, 347–352.

- Lipljin, Tomislav. ²2013. *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*. Varaždin: Stanek.
- Machek, Václav. ²1968. *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Academia.
- PPR= Mažuranić, Vladimir. 1908. – 1922. *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*. Zagreb: JAZU.
- Profous, Antonín; Svoboda, Jan. 1954. *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původ, význam a změny*, I-IV. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- RHKKJ = Katičić, Radoslav (ur.). 1984-. *Rječnik hrvatskoga književnoga kajkavskog jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Rospond, Stanisław. 1984. *Słownik etymologiczny miast i gmin PRL*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Rymut, Kazimierz (ur.). 1996-. *Nazwy miejscowe Polski: historia, pochodzenie, zmiany*. Kraków: Polska akademia nauk.
- Schuster-Šewc, Heinz. 1978. – 1986. *Historisch-etymologisches Wörterbuch der ober- und niedersorbischen Sprache*, I-V. Bautzen: Domowina – Verlag.
- Skok, Petar. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*. Zagreb: Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
- Skok, Petar. 1971. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: JAZU.
- Sławski, Franciszek. 1974. *Słownik prastłowiański Tom 1*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Smoczyński, Wojciech. 2007. *Słownik etymologiczny języka litewskiego*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Snoj, Marko. 2009. *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.
- SP = Laszowski, Emilij. 1904. – 1908. *Spomenici Turopolja*, I-IV. Zagreb: Antun Scholz.
- Šatović, Franjo; Kalinski, Ivan. 2012. *Riečnik Cerja zagrebečkoga*. Sveti Ivan Zelina: Pučko otvoreno učilište Sveti Ivan Zelina.
- Šimunović, Petar. 2003. Imena naselja (ojkonimija). *Słowiańska onomastyka. Encyklopedia. Tom II*. Warszawa – Kraków: Towarzystwo Naukowe Warszawskie, 102–115.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- TL = Klemenčić, Mladen (ur.); Matković Mikulčić, Katja (ur.). 2021. *Turopoljski leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.

Historical toponymy of Turopolje

Summary

The paper discusses approximately 150 historical toponyms of Turopolje, a microregion located south of Zagreb. For each toponym, we quote historical attestations, word formation, Slavic etymology and cognates from other Slavic languages. Additionally, a new etymology is proposed for some place names such as Demerje, Ruča and Obed.

Ključne riječi: Turopolje, povijesna toponimija, slavenska etimologija, tvorba riječi

Keywords: Turopolje, historical toponymy, Slavic etymology, word formation